

СТРАТЕГІЇ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА У РАМКАХ ПРИЙНЯТТЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РІШЕНЬ

Прокопенко О.В., д.е.н., проф., **Кліменко О.В.**, к.е.н., старший викладач
Сумський державний університет

У сучасних умовах інвестиції є найважливішим засобом забезпечення умов виходу з економічної кризи, структурних зрушень у народному господарстві, зростання технічного прогресу, підвищення якісних показників господарської діяльності на мікро- та макрорівнях. Сучасний етап економічних перетворень та екологічна ситуація є важливими факторами, що визначають напрям вкладання інвестиційних ресурсів та обмежують прийняття ефективних та доцільних інвестиційних рішень.

Однією із найважливіших проблем у рамках формування концепції сталого розвитку є недостатнє використання економічного інструментарію екологізації інвестиційної діяльності на практиці. Існуючі методичні підходи до вибору інструментів, стратегій екологізації інвестиційної діяльності не дозволяють повною мірою враховувати екологічні наслідки, не мотивують суб'єктів господарювання до екоконструктивної діяльності, що призводить до недотримання норм і правил раціонального природокористування, результати якого проявляються на суспільному рівні [1]. На сучасному етапі соціально-економічних відносин відсутність ефективних інструментів стимулювання та регулювання інвестиційної діяльності промислових підприємств у сфері природокористування негативно впливає на екологічне становище певної території.

Природоохоронна діяльність, спрямована на вирішення такого соціально-економічного завдання, як охорона довкілля, є невід'ємною, але відособленою складовою частиною господарської діяльності. Як і будь-яка господарська діяльність, вона вимагає залучення трудових, матеріально-технічних і фінансових ресурсів, що обумовлює необхідність планування, нормування, обліку й контролю засобів, що спрямовуються у природоохоронну сферу, і формування результатів, які досягаються за рахунок витрачання цих засобів.

У рамках критичного загострення глобальних екологічних проблем і визначення загального національного курсу екологізації економіки та її складових надзвичайної актуальності набуває проблема вдосконалення й ефективного використання інструментів екологізації.

Сучасне бачення формування стратегічних підходів на підприємстві обов'язково враховує екологічний чинник у господарській діяльності, що є дуже важливим в умовах концепції сталого розвитку України [2].

У науковій роботі [3] розкрито суть екологічних стратегій, серед яких необхідно виділити такі:

- стратегія достатності, що полягає в добровільному обмеженні споживання та відповідній зміні стилю життя;
- стратегія чистого виробництва, що забезпечує мінімізацію негативного впливу на навколишнє природне середовище окремого підприємства шляхом радикальної зміни технології, номенклатури продукції, вихідної сировини тощо;
- стратегія екоефективності, що полягає в істотному підвищенні

коефіцієнта використання сировинних ресурсів і коефіцієнта корисної дії всіх технологічних процесів;

– стратегія циркулярності, що реалізується мінімізацією відходів і скороченням навантаження на природу шляхом формування підприємствами індустріальних постачальницьких ланцюгів, які реалізують кругообіг потоків сировини і відходів, поставлених у відповідність до асимілюючого потенціалу природи;

– стратегія кооперування, що полягає в узгодженому скороченні екодеструктивного впливу з боку цілої низки підприємств, що кооперують одне з одним у суспільному вирішенні екологічних проблем, у ресурсозбереженні та мінімізації відходів.

Під *стратегією інвестиційної діяльності* в напрямі покращання екологічної складової проекту пропонуємо розуміти встановлення екологічних цілей і напрямів інвестиційної діяльності, вибір оптимальних методів і засобів їх досягнення для підвищення рівня її екологічності у ринкових умовах.

Необхідно зазначити, що стратегія екологізації інвестиційної діяльності є частиною загальної стратегії розвитку промислового підприємства і повинна бути спрямована на підвищення еколого-економічної ефективності діяльності підприємства внаслідок зменшення екодеструктивного або привнесення позитивних змін у результаті екоконструктивного впливів.

Стратегії інвестиційної діяльності, які можуть застосовуватися менеджментом підприємства, за їх екологічною спрямованістю пропонуємо розглядати, виходячи із:

– *зменшення екодеструктивного впливу* на навколишнє природне середовище (обсягів шкідливих викидів та відходів, скидів забруднювальних речовин у зворотних водах, забруднення ґрунтів тощо) та привнесення позитивних змін шляхом виділення коштів на компенсацію екодеструктивного впливу реалізації інвестиційної діяльності;

– *підвищення екологічності продукції підприємства*, випуск якої передбачається в ході реалізації інвестиційного проекту, шляхом активного використання новітніх технологій та досягнень у галузі науково-технічного прогресу;

– *нейтральної позиції підприємства* до забруднення навколишнього природного середовища, яка спрямована на реалізацію інвестиційних проектів з метою отримання високого економічного ефекту, незважаючи на рівень екологічності.

Так, у розрізі стратегій, спрямованих на зменшення екодеструктивного впливу на навколишнє середовище та привнесення позитивних змін, необхідно виділити такі дві стратегії:

– стратегія значних змін, яка передбачає кардинальну зміну всього комплексу устаткування та оновлення матеріально-технічної бази підприємства, удосконалення системи безпеки технологічних процесів і реалізація якої повинна привести до покращання технологічних характеристик виробничого процесу. Впровадження цих змін дозволить досягти високого рівня екологічності, відповідно низького рівня екодеструктивного впливу, обумовленого у своїй більшості подоланням негативних наслідків факторів впливу на навколишнє середовище зовнішнього характеру, що в результаті дає можливість реалізовувати в подальшому інвестиційні проекти з високим рівнем

екологічності.

– стратегія адаптації (приспосовання), яка пов'язана з адаптацією підприємства до зовнішніх факторів, що обумовлюють процес реалізації інвестиційного проекту, і полягає в максимально можливій мінімізації наслідків екодеструктивного впливу на навколишнє природне середовище.

У рамках підвищення екологічності продукції необхідно виокремити такі стратегії:

– стратегія «чистого» виробництва, що базується на ідеї унеможливлення забруднення середовища та спрямована на покращання екологічних параметрів виробництва, конструктивне вирішення екологічних проблем. Зазначимо, що в основу цієї стратегії покладено інноваційний підхід до вирішення екологічних проблем на підприємстві. Реалізація даної стратегії передбачає: оптимізацію виробництва з метою зменшення обсягів споживання природних ресурсів, енергоносіїв; зменшення обсягів утворення відходів виробництва та їх вторинне використання; модернізацію параметрів кінцевої продукції з урахуванням умов її зберігання. Вибір стратегії «чистого» виробництва дозволяє ще на початковому етапі впровадження інвестиційного проекту вирішувати питання оптимізації виробничого процесу.

– стратегія власної ініціативи, що ґрунтується на особистих переконаннях і відповідальності власників (акціонерів) підприємства щодо екологічності продукції та реалізація якої пов'язана з високим ризиком і значними інвестиційними витратами.

Досліджуючи стратегії інвестиційної діяльності, спрямовані на підвищення екологічності продукції, необхідно зазначити, що менеджмент підприємства має можливість як удосконалити процес виробництва за рахунок існуючих розробок, які вже реалізовані на інших підприємствах, так і застосовувати власні новітні технології та інноваційні розробки. Підґрунтям досягнення зазначеного є управління рівнем екологічності за рахунок внутрішніх факторів.

Нейтральна позиція підприємства до забруднення навколишнього середовища передбачає такі стратегії інвестиційної діяльності:

- стратегія, спрямована на досягнення економічного ефекту;
- стратегія, орієнтована на високий рівень рентабельності.

Ідентифікація підприємством відповідної стратегії інвестиційної діяльності та процес їх вибору з урахуванням рівня екологічності інвестиційної діяльності та факторів його формування надають можливість менеджменту підприємства забезпечити прийняття управлінських рішень у різних напрямках, а саме:

1. Залежно від обраної оптимальної стратегії інвестиційної діяльності визначити необхідні рівні показників, досягнення яких забезпечить її реалізацію та зумовить забезпечення відповідного рівня екологічності.

2. Залежно від досягнутих на момент прийняття управлінських рішень рівнів показників еколого-економічного спрямування обрати оптимальну стратегію інвестиційної діяльності та забезпечити її фінансування за рахунок прийнятного для даного виду впливу на навколишнє природне середовище.

3. Залежно від рівня екологічності інвестиційного проекту, який має намір фінансувати підприємство, визначити необхідні рівні еколого-економічних показників, що забезпечать ефективну реалізацію відповідної

стратегії інвестиційної діяльності.

Якщо в ході реалізації інвестиційного проекту екодеструктивний вплив проявляється у більшою мірою в розрізі забруднення водних ресурсів, то пропонується здійснювати такі заходи:

- попередження забруднення підземних вод і джерел;
- побудова стічних колекторів з метою збирання господарсько-побутових та промислових забруднених вод;
- створення локальних та мережевих очисних споруд;
- розроблення та використання системи очисних фільтрів як засобів оборотного та безвідхідного водокористування.

До комплексу заходів з охорони атмосферного повітря можна віднести:

- використання вентиляційних та газозовловлювальних пристроїв;
- нейтралізацію вихлопів двигунів внутрішнього згорання;
- проведення постійного контролю рівня забруднення атмосферного повітря;
- модернізація механізмів та пристроїв, що забезпечують кількість викидів шкідливих речовин.

Продовжуючи дослідження напрямів досягнення високого рівня екологічності проекту в розрізі зменшення забруднення земельних ресурсів, передбачається реалізація таких заходів: упровадження протизсувних та протиселевих споруд; насадження деревозахисних смуг та протиерозійних лісових насаджень тощо.

Важливе місце у механізмі стимулювання інвестиційної діяльності у сфері природокористування відводиться економічним інструментам, використання більшості з яких, урахувавши їх вплив на трансформацію еколого-економічної поведінки суб'єктів господарювання, не дозволяє повною мірою реалізувати інвестиційну діяльність.

Вирішення суперечностей і проблемних питань економічного стимулювання інвестиційної діяльності у сфері охорони навколишнього природного середовища і раціонального природокористування має відбуватися на основі послідовного розроблення та запровадження методів та інструментів, насамперед, позитивної мотивації, з урахуванням особливостей природокористування, основною метою яких повинне бути заохочення суб'єктів господарювання до екоконструктивної інвестиційної діяльності.

1. Кліменко О.В. Інструменти екологізації інвестиційної діяльності на етапах її реалізації / О.В. Кліменко // Вісник Хмельницького національного університету. – Серія «Економічні науки». – 2010. – Т. 2, № 2. – С. 198–203.

2. Сталий розвиток та екологічна безпека суспільства в економічних трансформаціях : [монографія] / [Н.Н. Андреева, В.О. Бараннік, Є.В. Белашов та ін.]; за науковою редакцією д.е.н., проф. Є. В. Хлобистова. – Сіферополь: ПП «Підприємство Фенікс», 2010. – 582 с.

3. Харичков С.К. Экономика и экология: совместимость развития (мировой опыт и украинская перспектива) / С.К. Харичков, Н.Н. Андреева, Л.Е. Купинец. – Одесса : ИПРЭИ НАН Украины, 2007. – 180 с.

1. Лазор О.Я. Державне управління у сфері реалізації екологічної політики в Україні : організаційно-правові засади : монографія / О.Я. Лазор. – Львів : Ліга-Прес, 2003. – 542 с.

2. То Кен Сик. Системный подход к исследованию и управлению процессами устойчивого развития общества : монографія / То Кен Сик. – Южно-Сахалинск: СахГУ, 2010. – 208 с.

Економіка та менеджмент: перспективи розвитку : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 22–24 червня 2012 року / за заг. ред. -О. В. Прокопенко. – Суми : СумДУ, 2012. – С. 118-122.